

TEMA 11: ROMA

1. OS ANTIGOS ROMANOS: ONDE E CANDO VIVIRON.

Onde viviron os romanos.

No I milenio a. C. vivían na península itálica distintos pobos. Os principais eran tres: no norte, os etruscos; no centro, os latinos, e no sur, os gregos, que fundaron varias colonias. No século VIII a. C. os latinos levantaron varios poboados nas beiras do río Tíber, nunha zona coñecida como os Sete Outeiros. Da unión destes poboados xurdiu a cidade de Roma.

Roma tiña unha **situación excelente**. Por un lado, era un **lugar fácil de defender**, porque estaba **protexido polo río e os outeiros**. Tamén era **moi adecuado para o comercio, pois estaba no cruzamento das rutas entre o norte e o sur da península itálica e entre o leste e o oeste do mar Mediterráneo**.

Durante moito tempo, **Roma foi unha cidade pequena**. Pero **a partir do século VI a. C. conquistou inmensos territorios**. Primeiro, ocupou a península itálica e, despois, expandiuse polo resto de Europa, Asia e África, fundamentalmente polos territorios arredor do mar Mediterráneo. Por iso, os romanos chamábanlle **Mare Nostrum**, que quere dicir “o noso mar”. Así, Roma creou o imperio máis grande coñecido ata daquela. **Este imperio configurouse mediante guerras continuas, grazas á potencia e á boa organización das lexións romanas.**

As etapas da historia de Roma

Os romanos desenvolveron unha brillante civilización que durou doce séculos, **desde o VIII a. C. ao século V d. C.** Nesta longa historia **distínguense tres etapas:**

- **A Monarquía (753 a.C.- 509 a.C.).**
- **A República (509 a.C.- 27 a.C.).**
- **O Imperio (27 a.C.- 476 d.C.).**

1. A MONARQUÍA (753 a.C.- 509 a.C.)

Durante os primeiros séculos da súa historia, **Roma era gobernada por un rei elixido polos representantes das familias máis importantes da cidade: os patricios. O rei era auxiliado polo Senado, unha asemblea formada polos senadores, que eran os xefes das familias principais.**

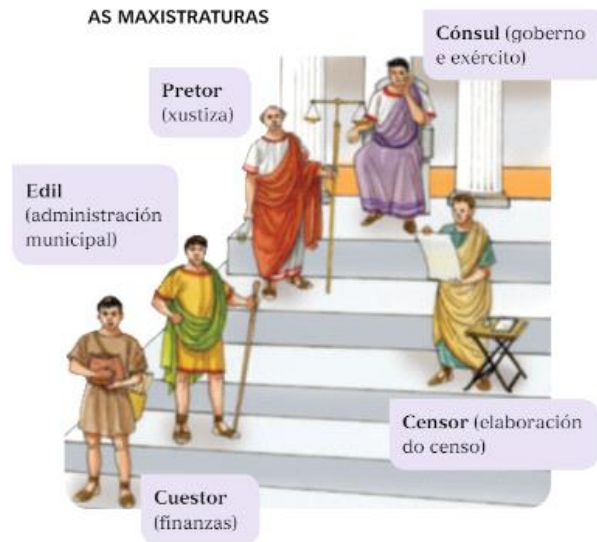
No século VI a.C. os etruscos conquistaron Roma. Pero os habitantes de Roma nunca aceptaron a súa autoridade e enfrontáronse aos etruscos ata que os venceron. **No ano 509 a.C., o último rei etrusco, Tarquinio o Soberbio, foi destronado por unha rebelión.** Deste xeito **terminou a Monarquía.**

2. A REPÚBLICA (509 a.C.- 27 a.C.)

O goberno da República romana

Tras a expulsión dos etruscos, **estableceuse unha nova forma de goberno: a República. Tres foron as súas institucións principais: os Comicios, as Maxistraturas e o Senado.**

- Os **COMICIOS** eran assembleas en que se reunían os cidadáns romanos para votar as leis e elixir os maxistrados.
- As **MAXISTRATURAS** eran os distintos cargos do goberno. (8 e 9) Os maxistrados eran elixidos por un ano. Os máis importantes eran os dous cónsules, que dirixían o goberno e o exército.
- O **SENADO** era a institución máis importante. Ratificaba as leis, dirixía a política exterior e daba normas de actuación aos maxistrados. As súas decisións eran acatadas sen discusión.

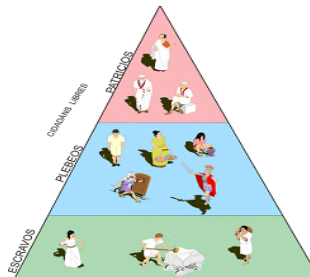
A SOCIEDADE

A sociedade romana dividíase en **dous grandes grupos: os patricios e os plebeos**.

- Os **PATRICIOS** eran unha minoría que estaba formada polas familias máis ricas e poderosas, xa que tiñan a propiedade da maioría das terras. Dícían descender dos fundadores de Roma.
- Os **PLEBEOS** eran todos os demais habitantes: Os campesiños, os artesáns e os comerciantes. Eran o grupo máis numeroso.

Ademais, había **escravos**, que non eran considerados persoas senón **obxectos propiedade dos seus donos**. Adoitaban ser prisioneiros de guerra ou fillos e fillas de escravos. Podían comprar a súa liberdade e converterse así en libertos.

As **mulleres tiñan unha situación especial**. Fosen patricias ou plebeas, ricas ou pobres, nunca tiñan dereitos políticos. Sempre tiñan que ser tuteladas por un home: primeiro polo seu pai e, cando casaban, polo seu home. En cambio, si que podían ter propiedades, rexentar negocios e participar nas festas e nos espectáculos. Pensábase que o papel fundamental das mulleres era a crianza dos fillos. Non obstante, moitas traballaban no campo, nas tendas, como parteiras, etc.

A loita dos plebeos polos seus dereitos

Ao **principio da República só os patricios tiñan dereitos políticos**, é dicir, interviñan na elaboración das leis e podían ser maxistrados e senadores. Por esta razón, **os plebeos loitaron por igualar a súa situación**. Pouco a pouco, lograron grandes avances:

- No século V a.C. conseguiron que un representante, o tribuno da plebe, defendese os seus intereses no Senado.
- Desenvolveuse o **Código das Doce Táboas**, que reunía as leis de Roma co fin de evitar os abusos aos que eran sometidos os plebeos.
- A partir do século IV a.C. os plebeos puideron ser maxistrados e senadores.

Expansión e crise da República.

➤ **A expansión polo Mediterráneo.**

Durante a República, Roma conquistou moitos territorios. Nas conquistas distínguense tres etapas:

- Primeiro, **entre os anos 500 e 250 a. C., Roma derrotou a todos os pobos que vivían na península itálica.**
- Despois, **venceu os cartaxineses**, comandados por Aníbal, **nas chamadas guerras púnicas**. Os cartaxineses dominaban o norte de África e unha parte da península ibérica e Baleares. Esta vitoria permitiulle a Roma expandirse polo Mediterráneo occidental (séculos II e I a.C.).
- Por último (séculos II e I a.C.), **conquistaron Grecia e o Mediterráneo oriental e continuaron estendéndose por Europa: o centro e norte da península ibérica, Galia, Britania...**

Neste enorme territorio mesturáronse pobos moi diferentes, pero todos foron sometidos á autoridade romana. Os pobos que intentaron resistirse aos romanos recibiron un duro castigo. As súas cidades foron arrasadas e os seus habitantes foron feitos prisioneiros e vendidos como escravos.

O **Imperio romano foi dividido en provincias para facilitar o goberno e a explotación dos recursos.** Cada provincia estaba baixo a autoridade dun gobernador e tiña que pagarlle impostos a Roma.

As consecuencia das conquistas.

A creación deste inmenso imperio tivo importantes consecuencias para a República romana.

CONSECUENCIAS DAS CONQUISTAS		
Económicas	Políticas	Sociais
<ul style="list-style-type: none"> ➤ As conquistas proporcionaron grandes riquezas: <ul style="list-style-type: none"> • Terras. • Produtos das zonas conquistadas. • Botín de guerra. • Escravos. • Impostos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ As estruturas políticas republicanas estaban pensadas para gobernar unha cidade, non un imperio. ➤ O Senado controlaba pouco os gobernadores das provincias que estaban moi lonxe. ➤ Por iso, estendeuse a corrupción nas provincias. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ As riquezas que proporcionada o Imperio quedaban nas mans duns poucos. Cada vez había máis desigualdades entre os máis ricos e o resto da poboación. ➤ Esta situación provocou un gran descontento social e constantes revoltas.

A crise da República.

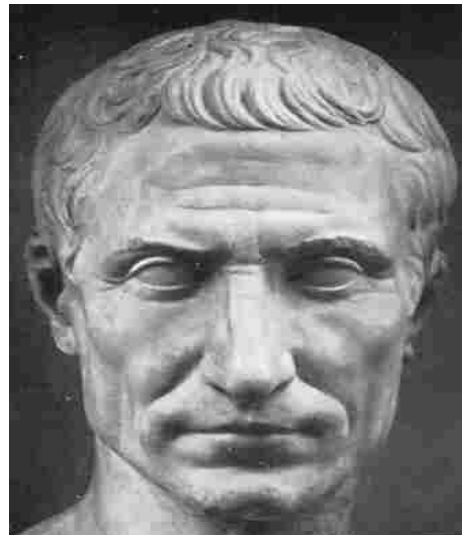
No **século I a. C.** **comezou un período de corrupción, loitas e enfrontamentos internos na República romana.**

- Producíronse varias **revoltas populares** protagonizadas polos máis pobres.
- Houbo unha **rebelión de escravos** dirixida por **Espartaco**.

Nesta situación de desorde, o exército aumentou o seu poder. **Alguns militares e homes poderosos enfrontáronse entre si para intentar facerse co poder, co que houbo varias guerras civís.**

No ano 48 a.C. un militar, **XULIO CÉSAR**, venceu os seus opoñentes, foi **proclamado ditador perpetuo e asumiu os máximos poderes. Pero un grupo de partidarios da República asasinouno no 44 a.C.**

Tras a morte de Xulio César **iniciouse unha nova guerra civil, na que venceu o seu sobriño Octavio**. No **ano 27 a.C., Octavio recibiu amplos poderes do Senado e o título de Augusto**, que significaba “elixido dos deuses”.

3. O IMPERIO (27 a. C. - 476 d. C.).

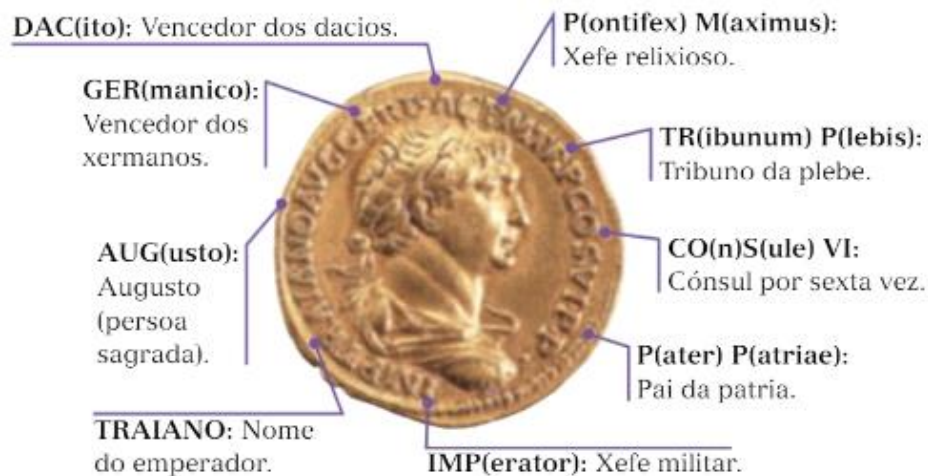
Augusto, O primeiro emperador romano.

No **ano 27 a. C. Augusto iniciou unha nova forma de goberno: o IMPERIO.**

- O emperador **acumulaba todos os poderes: presidía o Senado; era o xefe supremo do exército e o xefe relixioso; dirixía a política exterior; ditaba as leis, e decidía os tributos.**
- **O Senado continuou existindo, pero limitábase a ratificar as decisións do emperador.**

Aínda que en teoría o cargo de emperador non era hereditario, a realidade é que o posto adoitaba herdarse dentro da mesma familia. Por esta razón formáronse dinastías (Flavios, Antoninos, etc)

O apoxeo do Imperio (séculos I e II)

Nos séculos I e II d. C. o mundo romano alcanzou o seu máximo esplendor e poder, con emperadores como o propio Augusto, Claudio, Vespasiano, Traxano e Marco Aurelio. Foi un período moito máis tranquilo ca o anterior, polo que recibe o nome de **PAX ROMANA**. A paz impulsou a prosperidade económica e cultural.

O Imperio chegou á súa máxima extensión, desde as Illas británicas ao norte ata o deserto do Sáhara ao sur, e desde Mesopotamia ao leste ata Hispania ao oeste. Roma era a capital. Entón intensificouse a **ROMANIZACIÓN**, é dicir, a **asimilación da cultura e da forma de vida romanas por outros pobos: a lingua (o latín), as leis (o dereito romano), os deuses, a arte... Os romanos fundaron cidades por todo o Imperio.**

Ao principio só os habitantes de Roma tiñan dereitos, como posuír propiedades, votar, casar ou ir a xuízo. **No século III (ano 212 d. C.) o emperador Caracalla estendeu a cidadanía romana a todos os habitantes do Imperio.**

A crise do século III.

No século III o Imperio romano viviu unha **grave crise**:

- Foi unha **crise militar**. As fronteiras do Imperio foron atacadas polos xermanos polo norte e polos persas polo leste.
- Tamén foi unha **crise política**. A autoridade do emperador debilitouse: moitos emperadores foron depostos ou asasinados por militares que impoñían os seus candidatos.
- A inseguridade provocou unha **crise económica**. O comercio diminuíu, porque os camiños non eran seguros, e os impostos aumentaron, porque os gastos militares eran enormes.
- Por último, foi unha **crise social**. O Imperio ruralizouse. Os máis ricos abandonaron as cidades na procura de seguridade e para evitar pagar impostos. Os pobres tamén se trasladaron ao campo, onde era máis fácil encontrar alimentos.

A ECONOMÍA.

A agricultura.

Era unha **actividade básica**. A agricultura baseábase na chamada "**triloxía mediterránea**": **o trigo, a vide e a oliveira eran os principais cultivos**. Tamén se cultivaban verduras e froitas.

Os romanos introduciron **moitas innovacións na agricultura**. Estenderon o regadío e novas ferramentas e máquinas, como o arado romano, os muíños de gran e as prensas para elaborar o aceite e o viño.

A **maioría das terras pertencían a grandes propietarios**, que posuían enormes extensións de terra (latifundios). Os latifundios eran traballados por campesiños contratados e, sobre todo, por escravos.

O centro dos latifundios era a villa ou casa rural. **Nas villas había unha gran mansión** en que vivía a familia do propietario, xunto a almacéns, bodegas, currais, cortes, etc.

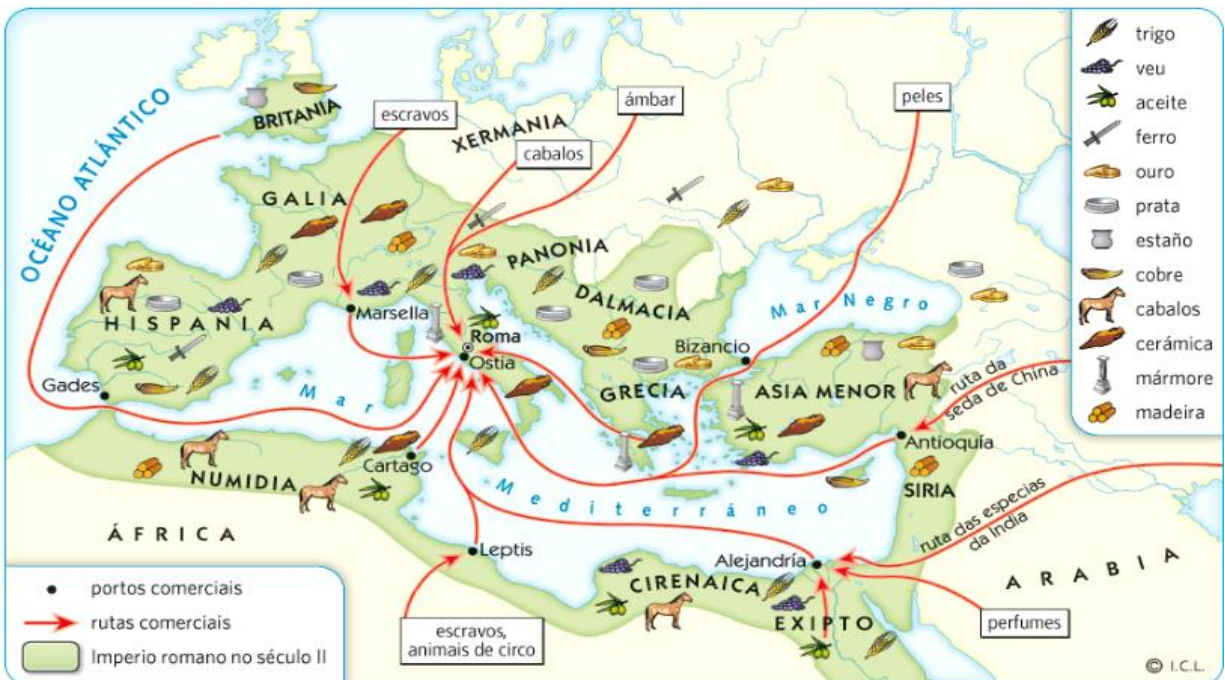
A artesanía, minaría e comercio.

Moitos produtos fabricábanse en **pequenos obradoiros** situados nas cidades. Había unha gran diversidade de oficios: ceramistas, vidreiros, tecedores, carpinteiros...

Pero **tamén había industrias grandes**, onde traballaban decenas de escravos. Por exemplo, as industrias de peixes en salga e as de fabricación de barcos.

A **minaría centrábase na explotación de ouro, prata, ferro, cobre, estaño, chumbo e mercurio**. As minas de ouro e prata eran propiedade do Estado e a súa explotación dependía directamente del. As demais, aínda que eran propiedade estatal, eran arrendadas a particulares para que as explotasen. Nas costas mediterráneas explotábase o sal, que se empregaba para salgar e conservar os alimentos.

O traballo nas minas era moi duro e realizáboo escravos.

O comercio no Imperio romano.

Os romanos estableceron un **intenso COMERCIO tanto dentro coma fóra do Imperio**. Por exemplo, un volume importante do **aceite e do trigo que se distribuían polo Imperio procedía da península ibérica**. Do **mar Báltico importaban ámbar e peles**. As **especies, a seda e o algodón traíanse de Asia**, e en **África capturábanse escravos**.

O comercio viuse facilitado por dous aspectos:

- A existencia dunha mesma moeda en todo o Imperio.
- A construción dunha extensa rede de estradas, as calzadas, que unían Roma con todas as provincias do Imperio. Tamén crearon unha rede de portos.
- Había así mesmo numerosas tendas: panadarías, bodegas, carnizarías, peixarías...

AS CIDADES ROMANAS.

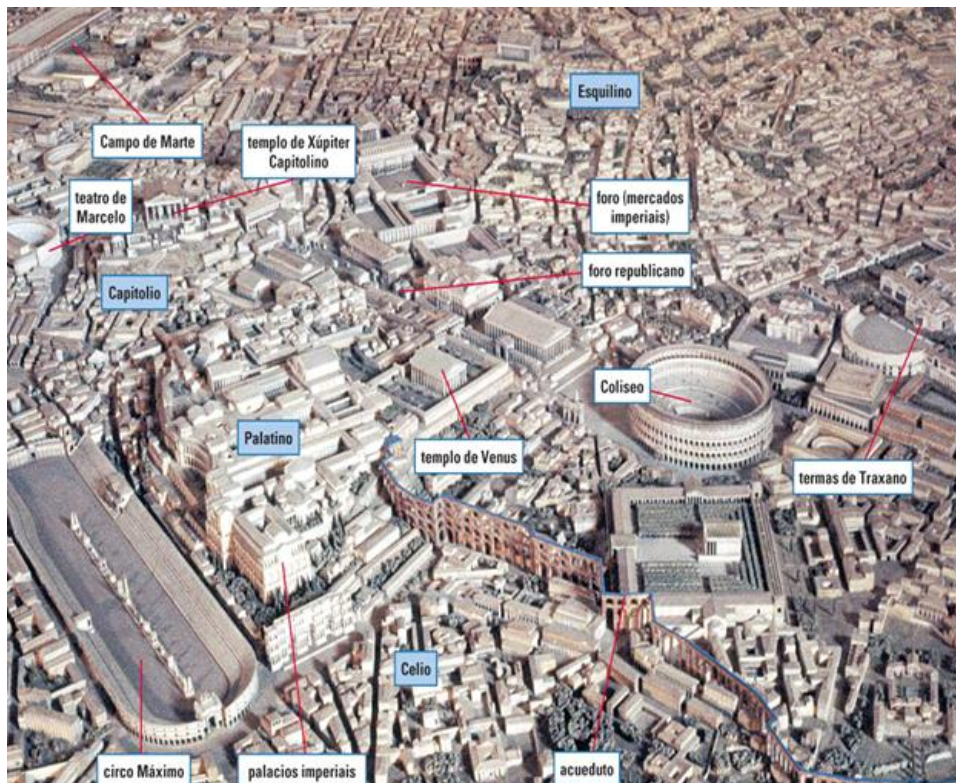
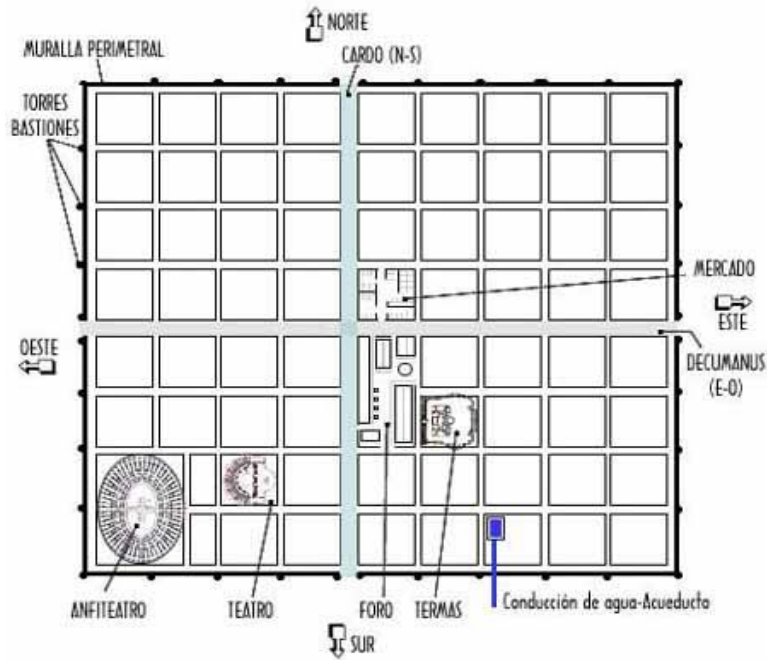
As cidades eran os **centros principais do Imperio**. En época romana fundáronse moitas cidades e moitas das xa existentes coñeceron un gran desenvolvemento. **Roma era a capital. No seu momento de maior esplendor chegou a ter un millón de habitantes.**

As cidades romanas segúan case sempre o mesmo modelo. Tiñan **planta rectangular con rúas paralelas organizadas arredor de dúas rúas principais:**

- **CARDO**, que ía de norte a Sur,
- **DECUMANUS**, que ía de leste a oeste.

No cruzamento de ambos os eixes ou preto del encontrábase **O FORO**, unha **praza central en que tiña lugar a vida política, cultural e social**. No foro situábanse os **edificios máis importantes, como o capitolio, a curia e a basílica**. Nos límites do foro encontrábanse as tendas, os mercados e os obradoiros dos artesáns.

As cidades romanas estaban *equipadas con servizos de todos os tipos: teatros, fontes, cloacas...*

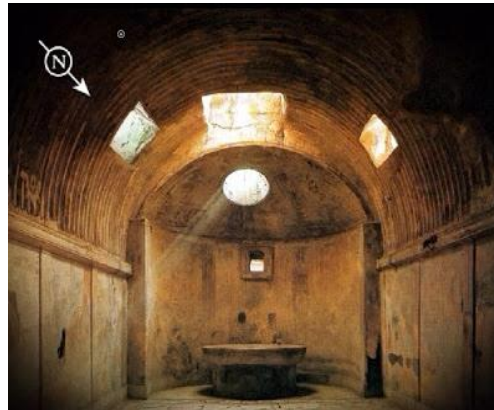

LUCUS AUGUSTI

CALZADA ROMANA

TERMAS

CLOACA MÁXIMA DE ROMA

RUINAS DO FORO EN ROMA